

که در راستای پیشرفت نهضت مشروطه فداکاری‌ها و مجاهدت‌های زیاد داشته است. او روحانی مجاهد **میرزا حسن شیخ الاسلام قزوینی** (رئیس المجاهدین) بود که سمت رهبری مجاهدین مشروطه خواه در قزوین را برعهده داشت و در جریان مبارزات آزادیخواهی شخص مجاهد و نام‌آوری بود و چهره درخشانی داشت. این فرد مجاهد در سال ۱۳۲۰ قمری فرمانی از **مظفرالدین شاه** دریافت کرد که بر طبق آن به عنوان رئیس طلاب قزوین منصوب شد. همچنین در سال ۱۳۲۵ قمری و در عهد **محمدعلی شاه**، شیخ الاسلام قزوینی جهت مقابله با مستبدین نیروی عظیمی از اهالی منطقه فراهم آورد و به سمت تهران حرکت کرد. همچنین از او به عنوان رئیس انجمن بلدی و شهردار قزوین نیز نام برده شده است. بخش مفصلی از محتوای کتاب «**قزوین در انقلاب مشروطیت**»، اسناد گرانبهایی است که از این فرد مجاهد به یادگار نزد خانواده‌اش نگهداری می‌شده است و برای نخستین بار در این کتاب منتشر می‌شود. این مجموعه اسناد شصت و یک فقره‌ای، مدت زمان شش ساله از ۱۲۸۴ تا ۱۲۹۰ شمسی را دربرمی‌گیرد. این اسناد محتوایی کاملاً تاریخی داشته و برای تکمیل تاریخ عظیم مشروطه بسیار ارزشمند است.

مندرجات کتاب حاضر در دو بخش گسترده تنظیم شده است: بخش اول ده فصل با عناوین مختلف را شامل می‌شود. این فصول براساس کتب متعدد و مقالات تحقیقی بی‌شمار و معتبر تاریخی در ارتباط با انقلاب مشروطیت نوشته شده است. فهرست این مآخذ، بالغ بر پنجاه مورد در پایان کتاب قید شده است. از علل وقوع انقلاب مشروطیت تا به توب بستن مجلس، دوره استبداد صغیر و بسیاری مسائل متنوع دیگر که به تفکیک در فصول مختلف کتاب نگارش یافته، همگی بر غنای مجموعه افزوده است. بیش از نیمی از کتاب بالغ بر دویست و هشتاد صفحه، فصول دهگانه کتاب را تشکیل می‌دهد. در فصل نهم، رجال معروف و مؤثر در انقلاب مشروطیت معرفی و شرح حال و خدمات هر یک نوشته شده است که حاوی مطالب مفیدی است.

نقش قزوین در ایجاد ادبیات مشروطیت یکی دیگر از فصول سودمند این مجموعه است. فصل یازدهم شامل اسناد نویافته از خاندان رئیس‌المجاهدین است که مؤلف این اسناد را به ترتیب تاریخی تبویب و چاپ کرده است. در بین این اسناد نامه‌ها و تلگراف‌هایی از افراد معتبر و مشهور وجود دارد که همه از جهت تاریخی قابل اهمیت است و به محقق در حل بخشی از ناگفته‌های نهضت عظیم مشروطه کمک می‌رساند. البته نویسنده محترم برای مستند سازی مطالب کتاب بارها به چند کتاب معتبر تاریخی رجوع کرده و به گونه‌ای مطلوب از آن نوشته‌ها سود جسته است. نگاهی به عناوین نامه‌ها و تلگراف‌هایی که در این بخش چاپ شده، نشانگر اهمیت این اسناد است. در خلال این اسناد ارتباط بسیار خوب رئیس‌المجاهدین با سایر مجاهدین دیگر نقاط کشور که خیزش مشروطه‌خواهی در آنجا رونق داشته باز گفته می‌شود. مسائلی از قبیل ارتباط با نظامنامه کمیته ستار، نظامنامه انجمن مجاهدین قزوین، گزارش‌های محرمانه از نقاط مختلف کشور، نامه‌های متعدد رئیس‌المجاهدین با دیگر مجاهدین در سراسر کشور، نامه‌ها از **نظام السلطنه مافی**، نامه از **محمد ولی خان سپهسالار تنکابنی**، نامه از **مسعود السلطنه**، نامه از **ابوالحسن معاضد السلطنه پیرنیا**، و دیگر مقامات معتبر مملکتی حاکی از اعتبار و اهمیت فوق‌العاده کتاب است. یکصد صفحه از مجموعه را تصویر اسناد و عکس‌هایی در ارتباط با موضوع کتاب تشکیل می‌دهد که به درجه اهمیت این می‌افزاید. فهرست اعلام هم در پایان کتاب بر اهمیت آن افزوده است.

معرفی کتاب:

قزوین در انقلاب مشروطیت

• محمد رسول دریا گشت

• قزوین در انقلاب مشروطیت

• تالیف: مهدی نور محمدی

• ناشر: حدیث امروز، قزوین، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۴۸۸ ص. ۳۵۰۰۰ ریال، شابک: ۹۶۴-۷۵۳۶-۳۸-۰

شهر تاریخی قزوین که در عهد شاه طهماسب صفوی و از سال ۹۵۵ قمری عنوان پایتخت ایران را داشت، تا قبل از پادشاهی شاه عباس همچنان مرکز حکومت خاندان صفوی بود. سپس در سال هزار به دستور شاه عباس شهر اصفهان به پایتخت دولت صفوی تبدیل گردید. بنابراین قزوین در آن عصر از شهرهای مهم و آباد کشور بود و سهم مهمی در وقوع انقلاب مشروطیت برعهده داشت. این شهر به دلیل موقعیت جغرافیایی خاص یکی از چهار شهر بزرگ ایران بود که در آن تحركات مشروطه خواهی رونق داشت. تهران، تبریز، رشت و قزوین از جمله شهرهایی بودند که سهم بسزایی در پیشبرد نهضت عظیم مشروطه داشتند. همه مورخان معروف نیز مانند **احمد کسروی** و **دکتر مهدی ملکزاده** در نوشته‌های خود به این موضوع اشاره کرده‌اند.

قزوین به علت ارتباط با مناطق دیگر مانند شمال ایران، غرب کشور، جنوب و شرق از مرکزیت و تحرک برخوردار و کانون بعضی تشکلات اجتماعی بود؛ بدین جهت از اهمیت خاصی برخوردار بود. همچنین به علت داشتن جاذبه‌های جهانگردی (آثار تاریخی باشکوه)، یکی از مراکز بازدید سیاحان بود. نویسنده کتاب در مقدمه به همه ابعاد فرهنگی، نظامی، ارتباطی و سایر وجوه اهمیت شهر قزوین به خوبی اشاره کرده است. در ایام جنبش مشروطه خواهی در قزوین از شخصیتی یادمی‌شود